

Ajankohtaiset: konferenssiraportti

Hiljennetyt äänet, kuuluvat äänet

Silenced Sources, Heritage, and the Oral-Literary Continuum – Rewriting the Margins of the National. 28–30.6.2023. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki

Siria Kohonen

Kesäkuun lopussa 2023 Helsinkiin kokoontui kansainvälinen joukko kuuntelemaan, minkälaista sanottavaa eri aikoina eri paikoissa hiljennetyillä ihmisillä voisi olla. *Silenced Sources, Heritage, and the Oral-Literary Continuum* -kollokvio kokosi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasaliin koko joukon folkloristeja sekä lähialojen tutkijoita esitelmöimään ja keskustelemaan erilaisista perinteen, kulttuuriperinnön sekä suullisen ja kirjallisen kulttuurin marginalisoiduista tekijöistä, äänistä ja näkökulmista. Tapahtuman järjesti Suomen Akatemian projekti *Muted Muses of Oral Culture. Ideology, transnationalism and silenced sources in the making of national heritages and literatures* (PI: Lotte Tarkka, Helsingin yliopisto) yhdessä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Kalevalaseuran kanssa.

Kollokvio sai hätkähdyttävän aloituksen jo folkloristiikan professori Lotte Tarkan avauspuheenvuorosta. Tarkka esitteli tapahtuman nettisivuilla, julisteissa ja ohjelmassa käytetyn valokuvan ja tarinan sen takana. Kyseessä on I. K. Inhan 1894 ottama valokuva Jyväskylästä

I. K. Inha. 1894. Itkijä Maura Jyväskylällä.

Vienan Karjalasta, ja kuvassa esiintyy itkijä Maura käsi suun edessä, itkua esittämässä. Tarkka kertoi, kuinka kuvaustilanteessa Inha ja hänen mukanaan ollut Kusti Karjalainen olivat pyytäneet Muraa itkemään heille, Inhan omin sanoin ”pilan päiten”, vaikka Maura tunnettiin kylän parhaana itkijänä (Inha 1911, 49). Inhan ja Karjalaisen asenne Muraa kohtaan oli toiseuttava, alentava ja hiljentävä – Mauran omat ajatukset hänen syvällisesti tuntemastaan itkuvirsiperinteestä eivät kiinnostaneet näitä herroja. ”Now it is time to listen more carefully”, Lotte Tarkka sanoi Mauran kuvan vieressä.

Kollokvion kolmen päivän ohjelmassa oli yhteensä kuusi paneelisessiota ja kolme keynote-luentoa, eli kaksi sessiota ja yksi

keynote päivässä. Ohjelman jakautuminen kolmelle päivälle mahdollisti sen, ettei päällekkäisiä paneelisessioita ollut. Lisäksi ohjelmaan kuului ohjattu kävelykiertä *"Silenced streets, under the bridges"* sekä visiitti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Perinteen ja nykykulttuurin arkistoon.

Keskiviikkona heti avaussanojen jälkeen oli vuorossa Karina Lukinin keynote-luento *"Three lives of Tiko Vilka. Or folklore's appeal in indigenous socialist realism"*. Luento käsitteli kutkuttavasti folkloren merkitystä suullisen ja kirjallisen kerronnan vuorovaikutuksissa Neuvostoliitossa, erilaisten vaihtelevien normien aallokossa. Nenetsi Tiko Vilkan oman kerronnan ja hänen elämänsä käsittelevässä myöhemmässä kerronnassa folklore loi kaksoismerkityksiä neuvostoliittolaisissa kulttuurisissa keskusteluissa. Lukin havainnollisti, kuinka nenetsifolkloren ilmaiset viestit olivat erilaisia nenetsiyhteisöille ja niiden ulkopuoliselle yleisölle, erityisesti neuvostohallinnolle.

Avauspäivän molemmat paneelisessiot painoutuivat suomalaisittain keskeisiin aiheisiin. Sessio *"Ideology – national and beyond"* käsitteli erityisesti nationalismien teemoja. Mielenkiintoisen Suomen rajojen ulkopuolisen näkökulman toivat Joonas Aholan esitelmässä käsitellyt neuvostokarjalaiset kansanrunot. Seuraava sessio *"Discriminations and discriminated testimonies"* käsitteli neljän esitelmän kautta erilaisia marginalisoituja tutkimusaineistoja. Erityisen mieleenpainuva oli väitöskirjatutkija Heli Paakkosen esitelmä siltojen alta ja alkoholiparantoloista kirjoittaneen J. K. Harjun toimijuudesta, verkostoista ja elämästä. Myös keskiviikon ohjelman päättävä kävelykiertä oli Paakkosen vetämä, ja kiertä keskittyi J. K. Harjun elämän kannalta oleellisiin paikkoihin.

Torstain ohjelma alkoi paneelisessiolla *"The vernacular and emic articulations"*. Sessio sai herättelevän avauksen heti ensimmäisestä esitelmästä, kun MA, folkmuusikko Eleni Fanioudaki käsitteli kreikkalaisen Chronis Aidonidisin musiikkia yhteiskunnan ja teknologian muutosten myllerryksissä. Esitelmän jälkeen Fanioudaki lauloi yleisön pyynnöstä perinteisen kehtolaulun, joka soi SKS:n juhlasalissa komeasti.

Lounaan jälkeen ohjelmassa oli kollokvion seuraava keynote-luento. Folkloristi Kelly Fitzgeraldin esitelmän otsikkona oli *"Irish tradition through an early modern lens; tension of the oral and literary"*, ja luento käsitteli erityisesti iirin termin *béaloideas* merkityksiä. Termillä viitataan suulliseen traditioon, ja se on englanniksi käännetty sanalla *folklore*. Näin suomalaiselle folkloristille Fitzgeraldin esitelmä katolisessa kulttuurissa käydystä keskustelusta avasi oven näkökulmaan, joka protestanttisessa maailmassa tulee harvemmin esille. Kulttuurisesti luterilainen suomalainen kirkkohistoria painottaa reformaation merkityksiä ja sitä, miksi Lutherin opit olivat toivottuja uudistuksia katoliseen uskomisen tapaan. Fitzgerald esitteli, kuinka *béaloideas* – suullinen (katolinen) traditio, jota Luther niin vastusti – sai jopa pyhiä merkityksiä vastauskonpuhdistuksen myötä. Erityisesti 2000-luvulla termi folklore tuo usein ihmisten mieliin muut kuin kristilliset traditiot, joten Fitzgeraldin esitelmä palautti folkloristikuulijatkin muistamaan, että suullisilla traditioilla on merkityksiä myös valtauskontojen piirissä.

Päivän viimeinen sessio *"Textualizations and transmissions"* käsitti viisi mielenkiintoista esitelmää. Erityisen tuoreelta vaikutti kotimaisen kirjallisuuden väitöskirjatutkijan Isla Parkkolan esitelmä, jossa *Kalevalaa*, sen taustalla vaikuttavia mytologioita ja näistä ammentavia 2000-luvun lasten- ja nuortenkirjoja käsiteltiin posthumanistisesta ja uusmaterialistisesta näkökulmasta. Samassa sessiossa hiljentämisen teemoihin palasi Andreas Kalkun esitelmässään

setojen suullisesta runoudesta sekä tutkijoiden – erityisesti Kaarle Krohnin ja Jakob Hurtin – suhtautumisesta niihin. Kuten alussa esitellyn vienalaisitkijä Maurankin kohdalla, esitelmässä kävi ilmi, ettei tutkijoita kiinnostanut setot tai heidän omat näkemyksensä lainkaan, mutta runot konteksteistaan irrotettuna kelpasivat kyllä.

Perjantain ensimmäisen sessio *"Data and the digital"* käsitteli kysymyksiä suullisen kulttuurin, tekstualisaation ja digitalisaation risteyspisteistä. Erilaiset laskennalliset menetelmät suullisen runouden ja erityisesti valtavien runokorpusten analyyseissä ovat ainakin Suomessa jo saaneet huomiota, joten esitelmät siitä, kuinka tällaiset menetelmät käytännössä toimivat, konkretisoivat uusien ohjelmien, menetelmien ja lähestymistapojen merkityksiä laajemmalle tutkijayleisölle.

Perjantaina kulttuuri- ja kirjallisuushistorian emeritusprofessori Joep Leerssen paneutui keynote-luennossaan keskusteluihin autenttisuuden ajatuksen hyödyntämisestä muun muassa traditioiden ideologisissa käyttötavoissa. Luento *"Appropriating Authenticity and the Oralization of Literature"* jatkoi näin folkloristiikan kannalta mielenkiintoisia ja tärkeitä keskusteluja autenttisuuden eri merkityksistä.

Kollokvion viimeisessä sessiossa *"Affect and the neglected body"* pureuduttiin ensin kahdessa esitelmässä seksuaalisuuden ja erotiikan aiheisiin suullisessa kansanrunoudessa sekä siitä inspiroituneissa teoksissa. Väitöskirjatutkija Asta Sutisen esitelmä puolestaan esitteli yleisölle marginalisoidun ja nykyään jo pitkälti unohdetun suomalaisen perinteenlajin – huvipostin. Kollokvion viimeisessä paneeliesitelmässä Viliina Silvonen puolestaan palasi itkuvirsien teemaan, joka esiteltiin jo Lotte Tarkan alkusanoissa.

Silenced Sources, Heritage, and the Oral-Literary Continuum -kollokvio oli osallistujamääräänsä suurempi konferenssi. Yhteen saliin mahtuvassa porukassa keskustelut olivat avoimia, inspiroivia ja innostavia. Näin helsinkiläiselle folkloristille kollokviossa oli paljon tuttuja ihmisiä, joiden kanssa ajatuksia tulee muutenkin vaihdettua varsin usein, mutta Helsingin ja ylipäättään Suomen ulkopuolelta tulleiden osanottajien ansiosta keskustelut saivat uusia käännteitä ja painotuksia. Uusia ääniä pääsi esiin.

Kirjallisuus

Inha, I. K. 1911. *Kalevalan laulumailta. Elias Lönnrotin poluilla Vienan Karjalassa*. Helsinki: Tietosanakirja-osakeyhtiö. http://fulr.karelia.ru/elbib/inha_kalevalan_laulumailta.html

Filosofian tohtori ja teologian maisteri Siria Kohonen tekee folkloristiikan post doc -tutkimusta Helsingin yliopistossa Koneen säätiön rahoittamassa hankkeessa Aineellisuus, suullinen runous, myyttinen tieto ja eletty ympäristö (PI: Frog).